

NVB Risicogebaseerde Standaard

Bron van middelen (SoF)

Inleiding

De beoordeling van de bron van de middelen die wordt gebruikt tijdens een zakelijke relatie of bij een transactie is onderdeel van de klantonderzoeksmaatregelen (*client due diligence* – CDD). Deze beoordeling van de bron van middelen moet ‘zo nodig’ worden uitgevoerd, zoals beschreven in artikel 3 lid 2 sub d van de Wwft inzake doorlopende monitoring. Dit betekent dat de beoordeling van de bron van middelen op een risicogebaseerde manier wordt uitgevoerd, bijvoorbeeld als er sprake is van een alert of een event. Het is dus niet nodig om van iedere klant en bij iedere transactie de bron van de middelen te beoordelen. Hetzelfde geldt voor de klantacceptatie: een beoordeling van de bron van middelen met betrekking tot de zakelijke relatie of de transactie is alleen nodig wanneer dit relevant is voor het risico.

De beoordeling van de bron van middelen die wordt gebruikt tijdens een zakelijke relatie of bij een transactie, moet worden uitgevoerd op een manier die relevant is voor de risico's op witwassen en terrorismefinanciering. Dit betekent dat banken, wanneer zij tijdens een zakelijke relatie worden blootgesteld aan risico's op witwassen en terrorismefinanciering, deze risico's moeten beheren en verlagen door een risicogebaseerde beoordeling van de oorsprong van de geldmiddelen

die betrekking hebben op de zakelijke relatie of de transactie.

De mate en de uitvoering van de beoordeling van de bron van middelen kan proportioneel worden aangepast op basis van de vastgestelde risico's, waarbij de bank rekening houdt met de specifieke omstandigheden van de zakelijke relatie of de transactie. De wijze waarop de aard en de diepgang van de beoordeling van de bron van middelen worden vastgelegd, kan per bank verschillen. Voor de meeste klanten (zoals het massaretailsegment) zal de bron van middelen tijdens de klantacceptatie doorgaans niet worden beoordeeld. Als het klantsegment is opgenomen in het klantdossier en de onderbouwing van de beoordeling van de bron van middelen in lijn is met het beleid en de procedures, dan hoeft dit niet expliciet te worden opgenomen in de individuele klantdossiers.

Bij de beoordeling van de bron van middelen staat de klant centraal, waarbij de bron van middelen één element is van de holistische risicobeoordeling van een klant. Dit betekent ook dat het bij de beoordeling van de bron van middelen niet nodig is om de bron van middelen van een derde partij te beoordelen, tenzij er sprake is van risicotriggers waardoor het wel nodig is om deze derde partij te beoordelen. Als een klant bijvoorbeeld een erfenis

ontvangt, hoeft de bank doorgaans niet de oorsprong van de middelen (of het vermogen) van de erflater te beoordelen.

De bank moet op een risicorelevante basis besluiten of er aanvullende informatie of bewijsstukken moeten worden opgevraagd en of dit bijdraagt aan de beoordeling en de verlaging van de vermeende risico's. Over het algemeen kan de informatie voor de bron van middelen worden verkregen door middel van een aanpak die bestaat uit drie stappen, waarbij iedere volgende stap alleen wordt genomen indien dat nodig is.

- 1 Desk-research op basis van externe bronnen en/of interne analyse.
- 2 Klantcontact en informatieverzoeken richting de klant.
- 3 Het opvragen van aanvullende informatie.

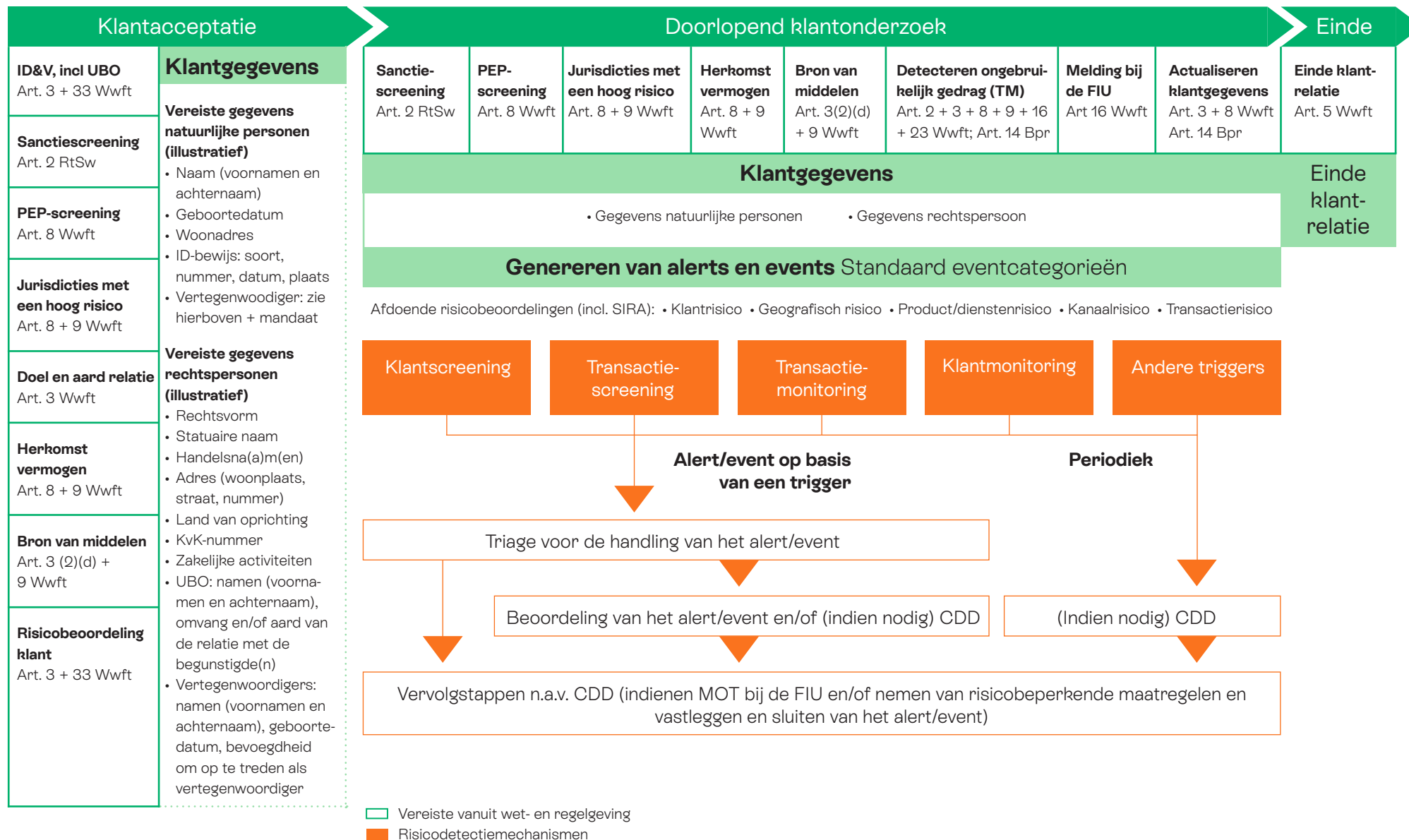
Deze NVB Standaard beschrijft de Nederlandse risicogebaseerde aanpak voor banken om de eisen inzake de bron van middelen te implementeren in scenario's met een laag, neutraal en hoog risico. Het aangegeven risiconiveau van een scenario moet worden geïnterpreteerd binnen de volledige context van de klant, in dit geval met de focus op specifieke risico's met betrekking tot de bron van middelen.

De positionering binnen het Financial Crime Framework

De beoordeling van de bron van middelen is onderdeel van het klantonderzoek en wordt uitgevoerd wanneer er alerts of events zijn die een nadere beoordeling van de bron van middelen rechtvaardigen, tijdens de klantacceptatie of tijdens de relatie.

Financial Crime Framework

Risicogebaseerd

1 Definitie bron van middelen

De EBA definieert de bron van middelen, ofwel de 'geldbron', in de EBA-richtsnoeren ML/TF-risicofactoren als "de oorsprong van de geldmiddelen die betrokken zijn bij een zakelijke relatie of occasionele transactie. Dit omvat zowel de activiteit die de in de zakelijke relatie gebruikte geldmiddelen heeft voortgebracht, bijvoorbeeld het salaris van de cliënt, als de manieren waarop de geldmiddelen van de cliënt werden overgedragen." De FATF hanteert in zijn richtlijn over politiek prominente personen (PEPs) een soortgelijke definitie ten aanzien van de oorsprong van de specifieke middelen of andere activa die onderdeel zijn van de zakelijke relatie tussen de klant en de financiële instelling.

1.1 Relatie met herkomst van vermogen

De EBA-richtsnoeren ML/TF-risicofactoren stellen dat de 'herkomst van vermogen' betrekking heeft op de oorsprong van het totale vermogen van de klant, bijvoorbeeld erfenissen of spaargelden. De FATF-richtlijn voor PEPs gebruikt de volgende definitie: "The source of wealth refers to the origin of the PEP's entire body of wealth (i.e., total assets). This information will usually give an indication as to the volume of wealth the customer

would be expected to have, and a picture of how the PEP acquired such wealth."

Voor sommige klanten kan de beoordeling van de bron van middelen voldoende inzicht geven in de herkomst van vermogen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn voor PEPs en bepaalde klanten met een hoog risico of uiteindelijk begunstigen (UBO's). Als de herkomst van vermogen van een klant wordt beoordeeld, zal dit ook de beoordeling van de bron van middelen afdekken.

Verder is het niet altijd nodig (of wettelijk vereist) om de herkomst van vermogen van klanten te beoordelen uitsluitend vanwege het feit dat zij tijdens een langdurige zakelijke relatie kenmerken gaan vertonen van een private banking-klant of een drempelwaarde bereiken die wordt gezien als kenmerkend voor een vermogend persoon. In dit soort situaties kan de bank vertrouwen op de informatie die intern beschikbaar is, op voorwaarde dat deze informatie actueel is.

Net als bij de definitie van de bron van middelen moet ook de herkomst van vermogen klantcentraal worden bekeken. Het is dus niet nodig om de herkomst van vermogen van een derde partij te beoordelen, bijvoorbeeld van de partij waarvan de klant zijn vermogen heeft geërfd (tenzij er andere risicotriggers zijn).

2 NVB Standaard

Voor banken is het belangrijk dat de risico's op witwassen en terrorismefinanciering die betrekking hebben op de oorsprong van de middelen worden beoordeeld en verlaagd indien nodig, vooral wanneer er geen plausibele verklaring is voor de bron van de middelen. Dit betekent dat de risico-verlagende maatregelen die worden genomen wanneer er een potentieel risico bij een klant of een transactie is vastgesteld, gericht moeten zijn op dat specifieke risico.

2.1 Beoordeling bron van middelen tijdens de klantacceptatie

Het is alleen gerechtvaardigd om de bron van middelen te beoordelen wanneer er specifieke omstandigheden zijn waardoor dit nodig is. Een dergelijke beoordeling wordt relevant en essentieel als een alert of event duidt op een mogelijk risico op witwassen of terrorismefinanciering. Dus als er risico-indicatoren zijn met betrekking tot een klant, bijvoorbeeld indicaties dat de bron van de middelen mogelijk illegaal is, dan kan dit reden zijn om informatie op te vragen over de bron van middelen tijdens de klantacceptatie. Voor de meeste klanten zal dit echter tijdens de klantacceptatie niet aan de orde zijn. Dit staat los van situaties waarin op basis van wettelijke vereisten adequate maatregelen met betrekking tot de bron

van middelen (en de herkomst van vermogen) moeten worden genomen vanwege de betrokken risico's, bijvoorbeeld wanneer de klant een PEP is.

Bij combinaties van het soort klant en het soort product waarbij het risicoscenario wordt beoordeeld als laag of neutraal, bijvoorbeeld bij lopende rekeningen of spaarrekeningen voor retailklanten, is het niet nodig de bron van middelen voorafgaand aan de klantacceptatie te beoordelen, tenzij er sprake is van risico-indicatoren.

Bij bepaalde combinaties van klantsoorten en productsoorten die worden beoordeeld als een scenario met een hoog risico, kan de bank op basis van risico-indicatoren besluiten dat een beoordeling van de bron van middelen wel nodig is voordat de zakelijke relatie wordt aangegaan, bijvoorbeeld bij negatieve berichten in de media waarvan de bank op de hoogte is. Deze risico-indicatoren kunnen ook door de bank worden gebruikt om de intensiteit van de eerste beoordeling te bepalen.

Het doel van de beoordeling van de bron van middelen voor banken is dat zij voldoende moeten kunnen vaststellen of de middelen die zijn betrokken bij de zakelijke relatie of de transactie niet afkomstig zijn uit illegale bronnen. Voor de beoordeling van de bron van middelen kan informatie worden verkregen middels de aanpak die bestaat uit drie stappen die hierboven wordt beschreven. De verkregen informatie moet

plausibel zijn en inzicht geven in de oorsprong van de middelen. Als de bank twijfelt over de toelichting of als de verkregen informatie onvoldoende is om de vermeende risico's te verlagen, is aanvullend onderzoek nodig, en indien nodig moet de informatie worden onderbouwd met betrouwbare documentatie.

Als tijdens de klantacceptatie algemene informatie over het inkomen of de werksituatie van de klant is verkregen, kan deze informatie al wat inzicht geven in het risicoprofiel van de klant, hoewel deze informatie alleen een momentopname is tijdens de klantacceptatie, en mogelijk niet meer actueel is. De klantinformatie moet als onderdeel van de doorlopende klantmonitoring worden bijgewerkt.

2.2 De beoordeling van de bron van middelen tijdens de relatie

Gedurende de levenscyclus van de klant vindt er doorlopende monitoring plaats door de bank, die onder andere bestaat uit adequate klantmonitoring en transactiemonitoring. Deze processen bestaan uit een periodiek kader of een kader op basis van triggers, en een onderdeel daarvan is dat de bank risico-indicatoren vaststelt die een beoordeling van de bron van middelen rechtvaardigen. Zo'n trigger kan bijvoorbeeld een verandering in het verwachte transactiegedrag zijn, zoals een herhaling van dezelfde soort transacties en bedragen.

Als er sprake is van risico-indicatoren beoordeelt de bank de bron van middelen om te bepalen of er

een logische en plausibele verklaring is voor de middelen. In lijn met de aanpak van drie stappen die hierboven is beschreven beoordeelt de bank de opgevraagde informatie.

Een incidentele transactie binnen de zakelijke relatie kan een trigger zijn voor een beoordeling van de bron van middelen voor die specifieke transactie. De beoordeling van de verkregen informatie voor die transactie moet echter wel holistisch plaatsvinden, in de context van de gehele zakelijke relatie.

Als de bron van middelen van de klant recent is beoordeeld en de informatie is nog steeds actueel, en het nieuwe alert of event past binnen het verwachte transactiegedrag, dan is het niet nodig om opnieuw informatie en bewijsstukken voor de bron van middelen op te vragen.

Als de resultaten van de beoordeling niet zorgen voor een verlaging van de vermeende risico's, dan kan dit leiden tot verschillende vervolgacties, zoals het aanpassen van de risicoclassificatie van de klant, een intensievere monitoring, afscheid van de klant en/of het melden van een ongebruikelijke transactie bij de FIU.

2.3 Voorbeelden van documentatie met betrekking tot de bron van middelen

Bij de beoordeling van de bron van middelen (of de herkomst van vermogen) zou uit de verkregen informatie en (indien van toepassing) uit de

documentatie moeten blijken met welke activiteiten deze middelen verkregen zijn. Afhankelijk van de verkregen informatie volgen hier een aantal (niet-uitputtende) voorbeelden van documenten die kunnen worden gebruikt:

- i afschrift van een recente salarisstroom;
- ii jaarlijkse salarisspecificatie van een werkgever;
- iii jaarrekening van een bedrijf (in combinatie met een belastingaangifte);
- iv kopie van een verkoopovereenkomst van bijvoorbeeld beleggingen, een bedrijf of een waardevol object;
- v leningsovereenkomst door alle partijen ondertekend;
- vi nota van afrekening voor de verkoop van vastgoed of andere objecten bij de notaris;
- vii notariële akte van een erfenis;
- viii afwikkelingsovereenkomst van een verzekeringsmaatschappij;
- ix openbare bron of een bedrijvenregister om de verkoop van een bedrijf te bevestigen;
- x belastingaangiften.

3 Impact

Door de aanpak met de drie stappen in de juiste volgorde te doorlopen om de informatie van de bron van middelen te verkrijgen, wordt de impact voor de klant geminimaliseerd, vooral in scenario's met een laag of neutraal risico. De informatie-verzoeken richting de klant zullen in deze gevallen beperkt blijven, en er wordt alleen documentatie opgevraagd bij de klant in geval van twijfel.

Het wordt over het algemeen als buiten-proportioneel ervaren om een informatieverzoek naar de klant te versturen, en vaak als onnodig en belastend voor zowel de klant als de bank. In scenario's met een laag en neutraal risico zou het in lijn met het risicoprofiel van deze klanten zijn om te vertrouwen op beschikbare en actuele informatie. De administratieve last wordt hiermee voor klanten en banken verlaagd en is minder ingrijpend wanneer er geen informatieverzoek naar de klant hoeft. Als deze informatie echter niet voldoende beschikbaar is, of als de transactie niet kan worden verklaard, dan is een informatie-verzoek richting de klant wel nodig.

4 Use cases

Let op, use cases die hierna volgen zijn voorbeelden om de praktische toepassing van deze NVB Standaard te illustreren en zijn niet uitputtend. Deze use cases zijn gebaseerd op scenario met een laag, neutraal en hoog risico om het risico van de bron van middelen te beoordelen bij de klantacceptatie en tijdens de zakelijke relatie.

Laag risico

Voorbeeld

Een klant (40 jaar) wil een spaarrekening bij een bank openen. De eerste storting van € 50k wordt overgemaakt vanaf de bankrekening van de klant bij een andere Nederlandse bank. Deze rekening van de andere Nederlandse bank is de aangewezen tegenrekening. Er zijn geen risico-indicatoren voor deze klant.

NVB Standaard

- Omdat er geen risico-indicatoren zijn, hoeft er geen beoordeling van de bron van middelen plaats te vinden voordat de zakelijke relatie wordt aangegaan.

Laag risico

Voorbeeld

Een mkb-klant die actief is in Nederland en in België heeft al meer dan vijf jaar een zakelijke rekening bij een Nederlandse bank. De inkomende transacties vanuit Nederland en België lopen van € 500 - € 30k. Er wordt een transactie ontvangen van € 50k vanuit Frankrijk.

NVB Standaard

- De bank voert desk-research uit om de band tussen de klant en het Franse bedrijf vast te stellen.
- Als uit de desk-research voldoende informatie wordt verkregen, zijn stap 2 en 3 niet nodig.

Laag risico

Voorbeeld

Een beursgenoteerde zakelijke klant wil een rekening openen voor betalingen en cashmanagement. Deze rekening is nodig voor de zakelijke activiteiten van de klant in Nederland.

NVB Standaard

- Er vindt desk-research plaats om te bevestigen dat de klant beursgenoteerd is en dat er een jaarverslag beschikbaar is.
- Als uit de desk-research voldoende informatie wordt verkregen, zijn stap 2 en 3 niet nodig.

Neutraal risico

Voorbeeld

Een Nederlandse klant opent een private banking-rekening en maakt € 5 miljoen over van een Nederlandse bankrekening. Tijdens de klant-acceptatie wordt er na de desk-research een informatieverzoek naar de klant verzonden.

NVB Standaard

- Naar aanleiding van het informatieverzoek richting de klant licht de klant toe dat hij 100 garageboxen heeft verkocht die hij lang geleden heeft gekocht, en dat hij de opbrengsten van de verkoop van het vastgoed heeft belegd. Hij geeft ook aan dat hij daarvoor in 1985 zijn bedrijf heeft verkocht.

- Uit de desk-research (een media-controle en een check van het kadaster) komen geen risico-indicatoren naar voren en de waarde-stijging van de beleggingen wordt plausibel geacht.
- De toelichting van de klant en de verdere onderbouwing met aanvullend desk-research zijn voldoende.
- Het is niet nodig om de verkoop van het bedrijf in 1985 verder te onderzoeken en er hoeft geen aanvullende documentatie te worden opgevraagd.

Neutraal risico

Voorbeeld

Een klant ontvangt een betaling van € 200k uit Qatar door een overboeking van een geldbedrag.

NVB Standaard

- Na een informatieverzoek richting de klant licht de klant toe dat dit een gift is van zijn moeder, die haar bedrijf in Nederland heeft verkocht en naar Qatar is verhuisd.
- De klant levert bewijsstukken aan waaruit inderdaad blijkt dat de overboeking afkomstig is van zijn moeder.
- Uit desk-research blijkt dat zijn moeder een ondernemer is die haar bedrijf voor een aanzienlijk bedrag heeft verkocht.
- De informatie van de klant, de bewijsstukken dat het bedrag afkomstig is van zijn moeder en de desk-research zijn voldoende.
- Het is niet proportioneel om meer documentatie over de bron van middelen op te vragen.

Neutraal risico

Voorbeeld

Een klant (een Chinese student in Nederland) ontvangt € 80k uit China op haar bankrekening. Er zijn geen risico-indicatoren voor deze klant. Er is een informatieverzoek naar de klant verstuurd omdat de transactie buiten het verwachte transactiedrag valt.

NVB Standaard

- Naar aanleiding van het informatieverzoek naar de klant legt zij uit dat het bedrag een gift is van haar ouders in China.
- De klant levert bewijsstukken aan waaruit inderdaad blijkt dat de gift afkomstig is van haar ouders.
- De toelichting van de klant met de onderbouwing van de bewijsstukken is voldoende.
- Het is niet nodig om de bron van middelen of de herkomst van vermogen van de ouders te onderzoeken.

Hoog risico

Voorbeeld

Een nieuwe private banking-klant heeft zijn vermogen gestructureerd in een STAK en wil € 20 miljoen storten vanaf verschillende zakelijke bank-rekeningen. Als onderdeel van de holistische risicobeoordeling zijn de bron van middelen en herkomst van vermogen beoordeeld.

NVB Standaard

- De structuur is een trigger om de bron van middelen in combinatie met de herkomst van vermogen te beoordelen.
- Als onderdeel van het informatieverzoek voor de klant wordt informatie (zoals door de accountant goedgekeurde jaarcijfers) opgevraagd en beoordeeld.

Hoog risico

Voorbeeld

Een zakelijke klant met wereldwijde activiteiten in een sector met een hoog risico en in landen met een hoog risico vraagt om een nieuwe lening. Het land is niet door de Europese Commissie aange-merkt als een derde land met een hoog risico.

NVB Standaard

- De activiteiten in een sector met een hoog risico en in landen met een hoog risico vormen al een trigger om de bron van middelen tijdens de klantacceptatie te beoordelen.

- Specifieke informatie over de bron van middelen voor de nieuwe lening is alleen nodig wanneer de eerder verkregen gegevens en de desk-research niet voldoende informatie bevatten.
- Als onderdeel van het informatieverzoek naar de klant wordt informatie verkregen en geanalyseerd, zoals de door de accountant gecontroleerde jaarrekening, om te bepalen of de bedrijfsactiviteiten en de inkomsten op de rekening met elkaar overeenkomen.

Het regelgevend kader

De regelgevende context die van toepassing is op dit onderwerp is te vinden in de relevante delen van de toepasselijke wetten, regelgeving en richtlijnen van verschillende autoriteiten, zoals: de FATF, de EBA, het Ministerie van Financiën en DNB. Hieronder volgt een overzicht van het huidige regelgevende kader met betrekking tot de bron van middelen.

- **Aanbeveling 10 van de FATF**

“The CDD measures to be taken are as follows:
(d) Conducting ongoing due diligence on the business relationship and scrutiny of transactions undertaken throughout the course of that relationship to ensure that the transactions being conducted are consistent with the institution’s knowledge of the customer, their business and risk profile, including, where necessary, the source of funds.”

- **Artikel 13 van de herziene 4AMLD**

“De cliëntenonderzoeksmatregelen omvatten:
(d) het doorlopend monitoren van de zakelijke relatie, met inbegrip van een nauwlettende controle van de tijdens de gehele duur van deze relatie verrichte transacties, om ervoor te zorgen dat deze stroken met de kennis die de meldingsplichtige entiteit heeft van de cliënt en van het zakelijk en risicoprofiel, indien noodzakelijk met inbegrip van de oorsprong van de

geldmiddelen, en het actueel houden van de in haar bezit zijnde documenten, gegevens of informatie.”

- **Artikel 3 lid 2d Wwft**

“Het cliëntenonderzoek stelt de instelling in staat om:
(d) een voortdurende controle op de zakelijke relatie en de tijdens de duur van deze relatie verrichte transacties uit te oefenen, teneinde te verzekeren dat deze overeenkomen met de kennis die de instelling heeft van de cliënt en diens risicoprofiel, met zo nodig een onderzoek naar de bron van de middelen die bij de zakelijke relatie of de transactie gebruikt worden.”

- **Memorie van toelichting
(Kamerstukken 33238, nr. 3, p.12)**

“Concreet zal het bedoelde onderzoek zodoende beperkt kunnen worden tot de herkomst van de middelen die worden aangewend; de overige bestanddelen van het vermogen van de cliënt kunnen buiten beschouwing blijven. De zinsnede «zo nodig» is overgenomen uit artikel 8, eerste lid, onderdeel d, van de Derde Witwasrichtlijn (Engelstalige versie: «where necessary») en houdt in dat de instelling een op risico gebaseerde inschatting maakt.”

- **Leidraad Wwft en Sw van de DNB
paragraaf 4.7 [1]**

“De instelling identificeert indicatoren op basis waarvan de diepgang van het onderzoek wordt bepaald om de plausibiliteit van de legale bron van de middelen vast te stellen.”

---

1 Dit is gebaseerd op de DNB Leidraad van december 2020. Op het moment van publicatie van deze NVB Standaard worden door DNB nieuwe Good Practices en Q&A opgesteld.

Afstemming tussen de 'DNB Good Practices' en de 'NVB Standaard'

DNB heeft als doel organisaties waarop de bank toezicht houdt inzicht te geven in haar beleidspraktijk door bijvoorbeeld een interpretatie van wettelijke toezichtregels te geven (Q&A), evenals voorbeelden van manieren waarop aan de wettelijke toezichtregels kan worden voldaan (Good Practices). Het is hierbij belangrijk op te merken dat noch de Q&A's, noch de Good Practices van DNB juridisch bindend zijn.

De NVB Standaard beschrijft de toepassing en uitvoering van de risicogebaseerde aanpak met betrekking tot het beoordelen van de bron van middelen. Daarnaast bevat de NVB Standaard scenario's waarvoor de bron van middelen moet worden beoordeeld en scenario's waarvoor dit mogelijk niet nodig is.

Deze NVB Standaard moet worden gelezen in samenhang met andere NVB Standaarden. De NVB Standaard over politiek prominente personen geeft handvatten over het verdiepende klantonderzoek voor politiek prominente personen, waaronder de beoordeling van hun bron van middelen en herkomst van vermogen. De NVB standaard over EDD-maatregelen met betrekking tot derde landen met een hoog risico volgens de Europese Commissie gaat ook in op vereisten voor de bron van middelen en herkomst van vermogen.

© November 2023

Nederlandse Vereniging van Banken
Gustav Mahlerplein 29-35
1082 MS Amsterdam
www.nvb.nl